

Список бібліографічних посилань

1. Бульчик Т. І., Мушкевич М. І. Психологічні особливості особистісного та сімейного функціонування учасників АТО. *Психологія: реальність і перспективи*. 2017. №. 8. С. 31-36.
2. Заворотный В. И. Посттравматические стрессовые расстройства у участников антитеррористической операции (боевые психогении, клиничко-психопатологическая характеристика). *Український вісник психоневрології*. – 2017. №. 25, вип. 1. С. 48-50.
3. Кокун О. М. Психологічна робота з військовослужбовцями-учасниками АТО на етапі відновлення: методичний посібник / О. М. Кокун та ін.:Київ, 2017. 282 с.
4. Тарабрина Н. В., Хажуев И. С. Посттравматический стресс и защитно-совладающее поведение у населения, проживающего в условиях длительной чрезвычайной ситуации. *Experimental Psychology*. 2015. Т. 8. №. 3. 538 с.

Науковий керівник: Чепіга Лада Петрівна, доцент кафедри соціології та психології факультету №6 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент.

Бойко Аліна Володимирівна,

слухач магістратури факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛІКАРЯ

Професійна діяльність лікаря є явищем складним, багатограним, динамічним. Належачи до професій суб'єкт-суб'єктного типу, діяльність лікаря проходить в умовах підвищених соціо - психологічних вимог і пов'язана з високою розумовою і психоемоційною напругою. У зв'язку з тим, що об'єктом професійної діяльності лікаря є людина, її здоров'я і навіть

життя, вимоги до моральних, цивільних, інтелектуальних якостей фахівця завжди були підвищеними у порівнянні з іншими категоріями професій.

Висока соціальна значущість медичної праці, пов'язаної з чинниками дестабілізуючого впливу на особистість лікаря, - з одного боку, і відсутність науково обґрунтованої системи психологічного забезпечення розвитку суб'єкта лікарської праці на усіх етапах його професійного і життєвого шляху - з іншою, обумовлює потребу у визначенні психологічної специфіки професійної діяльності лікаря і формування на цій основі концепції психологічного супроводження лікарської діяльності, складання професіограми професії лікаря.

Існує низка праць, у яких розкриваються питання щодо професійної діяльності і професійного розвитку лікаря (М. Банчук, О. Біловол, А. Борисюк, В. Волкова, Н. Манухіна, Є. Соколова, Ф. Крегера та інші). Показано, що у професійній діяльності лікар стикається не просто з негативними емоціями пацієнтів, а з болем, стражданням, горем, смертю. Це не може не відбиватися на особистості лікаря, насамперед, на його психічному і психологічному здоров'ї. Підвищена відповідальність за життя і здоров'я людей – ще одна особливість професійної діяльності лікаря. Великі психічні та фізичні навантаження, стан невизначеності, потребують розвиненої психологічної готовності до даної діяльності [2; 5]. Отже, виникає питання побудови психограми, в якій було б відбито професійно-важливі якості особистості лікаря.

Одна із перших емпіричних типологій особистості лікаря належить К. К. Платонову [4], в основу якої автором покладена міра збігу функцій, що відповідають статусу лікаря, з його реальними особистісними особливостями. Залежно від спрямованості особистості автор визначає три типи лікарів-фахівців:

- лікар, орієнтований на різноманітні цінності;

- лікар, для якого орієнтація на професійні, морально-етичні цінності носить зовнішній, формальний характер;

- лікар, дезорієнтований відносно особистісних цінностей, в силу низького духовного і морального рівня.

За даними багатьох науковців, успішна лікарська діяльність визначається такими психологічними особливостями її суб'єкта, як високий рівень комунікативної компетентності, що реалізовується відносно пацієнтів, їх родичів, а також медичного персоналу; важливу роль грають незалежність і автономність лікаря, його упевненість у власних силах і стійкість в ситуаціях непопулярності і відкидання, у поєднанні з гнучкістю і пластичністю поведінки в нестандартних професійних ситуаціях, що змінюються, висока міра стійкості до стресу, до інформаційних і емоційних перевантажень, наявність розвинених механізмів адаптації і компенсації з високою значущістю екзистенціально-гуманістичних цінностей, що формують далеку життєву перспективу [2; 3; 5]

Цікавим є дослідження І. Войтенко, де він вивчав думку пацієнтів щодо найбільш важливих, позитивних і найбільш неважливих, негативних професійних якостей лікаря, які відповідно забезпечують успішність його діяльності або неуспішність. Показано, що пацієнти найбільш цінують пунктуальність, охайність, уважність (на ці якості вказало 100% опитаних). Далі йдуть здатність до співпереживання та професійний рівень (96% і 92,5% відповідно). Серед негативних якостей пацієнти виділяють: неухайність з боку лікаря (100%), грубість (92,5%), зарозумілість (94%), неохайність (77,5%) [2]. Як бачимо, це, насамперед, комунікативні та етичні якості.

Як вказує Алексєєва О. Б., останніми роками на основі особистісно орієнтованого підходу істотно збільшилася міра «особистісно-сміслової місткості» процесу професійної підготовки медичних працівників. Майбутній фахівець має можливість зіткнутися з великою кількістю різнопорядкових граней і аспектів майбутньої професійної діяльності в

широкому діапазоні - від медичної діяльності в різних спеціалізаціях до менеджерських ролей у сфері охорони здоров'я [1]. Відповідно зростає і кількість особистісних сенсів, що проектується особою професіонала на майбутню професійну діяльність й підвищуються вимоги до професійно-психологічної підготовки майбутніх лікарів.

Список бібліографічних посилань

1. Алексеева Е. Б. Профессиональное становление личности в медицине : теоретико-методологические основы психологического анализа. *Вестник Адыгейского государственного университета*. Серия 3. Педагогика и психология. 2015. С. 166- 172.

2. Борисюк А. Психологічні особливості професійної діяльності лікаря. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини*. 2015. № 4. С. 118-121. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/apcnim_2015_4_21 (дата звернення : 15.02.2018)

3.Кахно І. В. Детермінанти особистісного становлення студентів–медиків на етапі професійного навчання // Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України Проблеми сучасної психології. 2010. Випуск 8. С.418 - 428.

4.Платонов К. К. Личность в медицине // *Этико-психологические проблемы медицины*. Ред. Г.И. Царегородцев. М.: Медицина, 1978. 392 с.

5. Ясько Б. А. Психология личности и труда врача (курс лекций): учеб. пособие. Ростов н/Д: Феникс, 2005. 304 с.

Науковий керівник: Жданова Ірина Вячеславівна, доцент кафедри соціології та психології факультету №6 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент.